

Colson Whitehead (suom Markku Päckilä): Kieron miehen manifesti

Koti (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/>)

/ Colson Whitehead (suom Markku Päckilä): Kieron miehen manifesti (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net:443/colson-whitehead-kieron-miehen-manifesti/>)

Colson Whitehead (suom Markku Päckilä): Kieron miehen

manifesti

VESA LAHTI

Colson Whitehead palaa Harleemiin trilogiansa toisessa osassa. Edellisessä teoksessa *Harlem Shufflessa* (2021) liikuttiin New Yorkin pahamaineisen, afroamerikkalaisen kaupunginosan kaduilla ja meno jatkuu kiihkeän pyörteisenä. Ray Carney on kovalla työllä menestynyt huonekalukauppias, joka on tosin avittanut menestystään varastetun tavaran välittäjänä. Toinen päähenkilö on jo Carneyn isän apuna hääräillyt lujaluonteinen Pepper, joka tematisoi koko teosta näin:

“En ota rahaa sellaisilta tyypeiltä.” Rivimiehen hommia kusipään käskyläisenä? Sitä Pepper oli tehnyt tarpeekseen toisessa maailmansodassa. Ei. Miehellä on käsityksensä rikosten hierarkiasta, ikioma manifesti siitä mikä on moraalisesti hyväksyttävää ja mikä ei. Kieron miehen manifesti. Ne, jotka tyytyvät löyhempiin periaatteisiin ovat torakoita” s. 224

Kirjan kolmas pääosan esittäjä on itsestään selvästi Harlem. Whiteheadin kuvaama Harlem hehkuu 1970-luvun kiihkeää ja värikästä elämää. Motown sykkii kapakoissa, kaduilla, ihmisten sieluissa. Mustat kapinoivat vapautusarmeijansa voimin ja valkoiset ahdistavat heitä slummien surkeiden asuintalojen nurkkiin. Sireenit ulvovat lähes lakkaamatta, baseballmaila heilahtaa äkkiarvaamatta, liipaisinsormi on herkässä ja tulitikku leimahtaa paloöljyläikkään. Väistämättä mieleen tulee Chester Himesin klassiset kahden mustan poliisietsivän harlemkuvaukset 1960–1970-lukujen taitteesta. Whiteheadin tapaan Himes toi esiin vallitsevan rasismien ja kritisoi ankarasti vallanpitäjiä.

Whitehead on jakanut teoksensa kolmeen osaan, joista ensimmäisen nimi on Ringolevio 1971. Nimi tulee lasten leikistä, joka muistuttaa suomalaista kirkonrottaa, eli iso porukka juoksemassa toisia karkuun, pian joudutaan vankilaan ja kohta vapautetaan satimeen joutuneita. Tämä kuvaa hyvin tapahtumia, kun Carney yrittää selvitä hengissä sadistisen poliisikomisario Munsonin kynsistä. Poliisivoimien korruptio kukoistaa ja kirjekuoria kerätään ahkerasti, mutta aina jokin menee pieleen.

“Ei Harlem ole ulkomailla.” Siellä pelattiin katubaseballia, seinäpalloa ja ringoleviota, Carneyn lempipeliä. Se oli vähän kuin hippaa, mutta isompaa ja pelottavampaa. Yksi joukkue jahtasi toista. ”Vankila” oli milloin kenenkin kotiportaat tai tavaratila autossa, jonka omistaja ei suuttunut omaisuuteensa kajoamisesta. Toisen joukkueen edustaja vangittiin pitelemällä hänestä kiinni ja huutamalla *ringolevio, yks kaks kolme, yks kaks kolme, yks kaks kolme*. Vastustaja yritti rimpuilla niskalenkistä irti niin että paidansaumat ratkeilivat. Kun vankila alkoi täyttyä, oli aika yrittää vankien vapauttamista. Se tarkoitti livahtamista joukkueovereiden luokse, ja sitten piti huutaa – *kaikki vapaita, kaikki vapaita, yks kaks kolme, yks kaks kolme* – jäämättä kiinni itse. Huutaessa piti hyppiä ja heilua kuin Fred Astaire” s. 79

Teoksen toisessa osassa Nefertiti T.N.T. 1973 Carneyn vanha tuttu Zippo, valokuvaaja ryhtyy ohjaamaan blaxploitaatioelokuva, jonka pääosaan hän poimii nuoren mustan naisen Lucinda Colen. Kyseisen genren elokuvissa kohdeyleisönä olivat

afroamerikkalaiset katsojat. Valkoiset olivat roistoja ja mustat sankareita. Asiat mutkistuvat, kuten Whiteheadin tarinoissa usein käy ja filmin tähti katoaa, jolloin Pepper saa töitä.

”Ratkaisu oli salaisen agentin hahmo. James Bond – mutta mustana siskona. Ja juonena jokin CIA: takin salaisempi operaatio valkoisen miehen palveluksessa, mutta oikeasti mustan vallan asialla systeemin sisällä” s. 143

Kirjan kolmas osio kantaa otsikkoa Viimeistelijät 1976. Tässä tarinan jännite kasvaa ja huipentuu kohti dramaattista loppua. Päästään setvimään kaupunkikuvaan liittyviä sotkuja ja kähmintää.

”He puhuivat tulipaloista. ” Isäsi teki keikkoja viimeistelijälle nimeltä Wilbur Martin”, Pepper sanoi. Viimeistelijä päätti talon maallisen vaelluksen, hän jatkoi. Kun omistajan voimat loppuvat – veroja rästissä, nurkat täynnä narkkareita – hän myy talon viimeistelijälle, joka repii irti johdot, putket, kaiken kaupaksi käyvän ja tuikkaa talon lopulta tuleen taivaisiin asti nostetun vakuutuskorvauksen toivossa. ”Jos Wilbur ilmestyi porraskäytävään katselemaan paikkoja, oli korkea aika ruveta etsimään uutta paikkaa mihin päänsä kallistaa. Kun rahastuksen aika koitti, Iso Mike raapaisi tikun.” s. 285

Korruptio kukoistaa ja kalliilla hinnalla, niin asukkaille kuin rakentajillekin. Whitehead sijoittaa kertomukseensa aitoja, 1970-luvulla Harlemissa vaikuttaneita poliitikkoja ja vallankäyttäjiä. Lukija nieleskelee hämmentyneenä moraalien rappiota ja raha, rakennukset, rakennuspaikat vaihtavat omistajaansa. Rikollisuus rehoittaa. Kirjailija ei kuvaile päähenkilöitään, vaan jättää mielikuvan muodostamisen lukijalle. Toiminta korostuu ja nykymeno heijastuu varjokuvina menneistä keikoista ja historiallisista tapahtumista. Carney viis välittää käynnistyvistä Yhdysvaltojen itsenäisyyden 200- vuotisjuhlista. Kaikki tuntuu suhteellisen paradoksaaliselta. Ray Carneyn sielunelämää ei perata sen syvällisemmin. Ehkä häntä kaivelee syyllisyys isänsä ja miksei myös omista tekemisistään, koska hän on päättänyt pysytellä kaidalla tiellä. Joka tapauksessa *Kieron miehen manifesti* on loistava kuvaus yhteiskunnan mädännäisyydestä ja syntyneistä rakenteista, joista ei helpolla eroon päästä.

”Pepper oli ollut mukana Duken savustamisessa. Hän ei tiennyt, kenestä Zippo oli ottanut kiristyskuvia, mutta kohde oli epäilemättä saanut ansionsa mukaan. Vain hölmö sortui syyllisydentuntoon, siinä jäi väistämättä mopen osille.

Parempi kiertää kaukaa kaikki sellainen.” s. 222

“Pepperin ei ollut tarvinnut miettiä kahdesti. Eikö hän tehnyt muutenkin aina Hazelille mieliksi? Se oli ollut mukava ilta. Bändin nimi ei ollut jäänyt mieleen, mutta Oravapoikue juuttisäkissä & Hakkaa päälle olisi ollut harkinnan arvoinen ehdotus.” s. 178

Markku Päckilän suomennos on harvinaisen taitavaa työtä. Hän onnistuu kotouttamaan 1970-luvun amerikkalaisen yhteiskunnan rajujenkin tapahtumien ja kiihtyvän kehityksen vastaavaan suomalaiseen ympäristöön aikaan sopivien sanojen ja sanaleikkien kautta. On kuin Whitehead kirjoittaisi suomeksi ja tämä on aina erinomaisen käännöstyön merkki. Päckilän suomennos sytyttää Harlemin rytmikkäisiin liekkeihin.

“He was here tonight because a boy he didn’t know was caught in a fire, and a spark had caught Carney’s sleeve. To avenge — who? The boy? To punish bad men? Which ones — there were too many to count. The city was burning. It was burning not because of sick men with matches and cans of gas but because the city itself was sick, waiting for fire, begging for it. Every night you heard the sirens. Pierce blamed years of misguided policy, but Carney rejected that narrow diagnosis: From what he understood about human beings, today’s messes and cruelties were the latest version of the old ones. Same flaws, different face. All of it passed down.”

“Carney oli tässä, koska tuntematon pikkupoika oli jäänyt loukkuun palavaan taloon, ja liekeistä oli singonnut kipinä hänen hihaansa asti. Hän hautoi kostoa – miksi? Pojan takia? Vai pahantekijöiden takia? Keitä hän oikeastaan tavoitteli – pahantekijöitä oli liikaa. Kaupunki paloi. Syypäitä eivät olleet tulitikkuja ja paloöljykanistereita käsittelevät miehet, vaan kaupunki oli sairas, se odotti liekkejä, rukoili niitä. Sireenit ulvoivat ilta illan perään. Pierce syytti pitkään jatkunutta väärää politiikkaa, mutta Carney ei niellyt niin suppeaa diagnoosia. Sen perusteella, mitä hän ihmisistä tiesi, tämän päivän sotkut ja julmuudet olivat uusintoja aiemmista. Viat pysyivät, kasvot vaihtuivat. Kaikki periytyi.” s. 351

Colson Whiteheadin teksti svengaa kuin öiseen aikaan ratapihoilla välähtelevät spraypurkit.

”Alakaupunkiin vieville kiskoille saapui kakkosjuna, jonka metallikuori kuhisi kirkkaita ja monenkirjavia symboleja. Vielä muutama vuosi sitten vaunut olivat olleet noesta ja liasta harmaita kuin tunnelien pimeys olisi tarttunut niihinkin. Nyt pahantekijät iskivät vaunujen kimppuun öisin IRT:n ja Flushingin linjan ratapihoilla sekä 137. kadun ja Coney Islandin päätepysäkeillä, hyökkäsivät verkkoaitojen yli maalauskankeidensa kimppuun varastetut spraymaalipurkit valmiina. Kalisevat metallikuulat vatkasivat maalia purkeissa, kun he suunnittelivat hyökkäyksen seuraavaa vaihetta. Nimet, vastakulttuurin sloganit, uho ja herjat täyttivät junavaunujen kyljet pehmeinä ja pyöreinä kirjaimina, teräväkulmaisina linjoina ja monenkirjavina kuvina, joita ihmiset saivat katsella junalaitureilla ja kaduilla, kun junat kiisivät ohitse ilmaratoja pitkin.” s.193

Colson Whitehead: *Kieron miehen manifesti*. Suom. Markku Päckilä. Keuruu: Otava. 2023, 392 s.

Vesa Lahti on runoilija, kirjoittamisen ja kääntämisen tutkija

« Previous:

Lina Wolff (suom Sirkka-Liisa Sjöblom):
Riivaus (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/lina-wolff-riivaus/>)

Next:»

Maja Lunde (suom Katriina Huttunen):
Unelma puusta (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/maja-lunde-unelma-puusta/>)

admin

Vastaa

Viesti

Nimi

Sähköposti

Lähetä viesti

This site uses Akismet to reduce spam. [Learn how your comment data is processed \(https://akismet.com/privacy/\)](https://akismet.com/privacy/).

Spefi -romaaneja (Tomi Sirviö)

Proudly powered by WordPress (<https://wordpress.org>) | Theme: Content (<https://spicethemes.com>) by
SpiceThemes
